महाराष्ट शासन

वन विभाग, मंत्रालय

माहितीचा अधिकार कायदा
अधिनियम
२००५

कलम ४ (१) (अ व ४ (१) (ब) नुसार
१७ मुद्यांबाबतची माहिती

वन विभाग

माहितीचा अधिकार कायदा २००५-

कलम ४ अंतर्गत प्रकाशित करावयाची माहिती

कलम २ एच नमुना (अ)

माहितीचा अधिकार कायदा २००५ अन्वये विभागवार लोकप्राधिकारी यांची यादी
शासकीय विभागाचे नाव:- महसूल व वन विभाग (वने)
कलम २ (एच) a/b/c/d

अनु. क्र.	. लोक प्राधिकारी संस्था	संस्था प्रमुखाचे पदनाम	ठिकाण/पत्ता
	महसूल व वन विभाग (वने)	अपर मुख्य सचिव (वने)	४ था मजला मंत्रालय मुंबई- ३२

कलम २ एच नमूना(ब)

शासनाकडून पुरेसा निधी प्राप्त लोकप्राधिकारी संस्थांची यादी
शासकीय विभागाचे नाव:- महाराष्ट्र वनविकास महामंडळ
कलम २ (h) (i) (ii) अतर्गत

अनु. क्र	लोक प्राधिकारी संस्था	संस्था प्रमुखाचे पदनाम	ठिकाण/पत्ता
	महाराष्ट वनविकास महामंडळ	व्यवस्थापकीय संचालक	रावेल प्लाझा कडबी चौक ,कामठी रोड नागपूर

कलम ४ (१) (a)
संगणिकरणासाठीचा कृती आराखडा

वन विभागातील कार्यासन निहाय विषयसूची
(फ-१ ते फ-१० कार्यासने)

फ-१ कार्यासन :

१) महाराष्ट्र गौण वनोत्पादना (व्यापाराचे नियमन) अधिनियम, १९६९ अनुसार राज्य एकाधिकार व्यापार व तत्संबंधित सर्व बाबी.

२) वनांवर आधारीत उद्योग संबंधीच्या सर्व बाबी

३) पर्यावरणा संदर्भातील वन विषयक सर्व बाबी.

४) वरील विषयासंबंधी योजनांतर्गत व योजनेतर नवीना बाब/पुरवणी मागण्यांचे प्रस्ताव इत्यांदिचे संस्करण संबंधित विभागाच्या मान्यता मिळवून ते अर्थसंकल्पातील समावेशनासाठी फ-२ कडे पाठविणे.

५) परदेश प्रशिक्षण

६) तेन्दू,आपटा संकलन.

७) कंपन्यांना बांबू पुरवठा व सागाच्या तुकडयांचा पुरवठा

८) वन्यप्राणी व्यवस्थापन

९) दुष्काळ ,टंचाई व चारा पुरवठा,चराई विषयक नियम.

१०) वन विकास महामंडळ आस्थापना विषयक बाबी.

११) जागतिक बॅंक सहाय्यित महाराष्ट्र वानिकी प्रकल्पाशी संबंधित कामकाज.

फ-२ कार्यासन :

१) वनीकरण योजनांतर्गत व योजनेतर चालू व नविन बाब प्रस्ताव.

२) आदिवासी उपयोजना

३) पंचवार्षिक व वार्षिक योजनेची आखणी, नियतकालिक पुर्नविलोकन, वनविभागाचे पुनार्विलोकन.

४) वार्षिक अंदाजपत्रक (वनविभाग)

५) वन सांख्यिकी

६) वनीकरणात ग्रामीणांचा सहभाग

७) कार्य आयोजना.

८) वन विकास कर.

९) वीस कलमी कार्यक्रम

१०) विशेष कृती कार्यक्रम

११) लोकलेखा समिती (विनियोजन लेखे)/महालेखापाल यांचा नागरी अहवाल

१२) रो.ह.यो. (वनीकरण)

१३) अजंठा-एलोरा वनीकरण प्रकल्प

१४) केंद्र पुरस्कृत योजना :-

अ)	जळाऊ व वैरण लाकूड वनीकरण प्रकल्प.
ब)	ग्रामीण व बेरोजगार लोकांद्वारे वनीकरण कार्यक्रम.
क)	एकत्मिक पडीत जमीन विकास कार्यक्रम.
ड)	औषधापयोगी वृक्ष वनीकरण प्रकल्प.
इ)	बियाणे विकास कार्यक्रम (केंद्र पुरस्कृत कार्यक्रम).
१५)	इन्डो जर्मन पाणलोट क्षेत्र कार्यक्रम.
१६)	अवर्षण प्रवण क्षेत्र कार्यक्रम वनीकरणासंबंधी योजना.

फ-३ कार्यासन :-

१)	वन जमाबंदी.
२)	वन जमिनीचे सर्वेक्षण व सीमांकन
३)	राखीव व संरक्षित वनांचे निर्वनीकरण.
४)	निवनीकरणाशिवाय सरकारी व नजमि नी भाडेपट्टा ने देणे.
५)	वनक्षेत्रावरील अतिक्रमणे.
६)	वन खनिजे, वन खाण क्षेत्र.
७)	वन ग्रामे
८)	महाराष्ट्र खाजगी वने (संपादन) अधिनियम, १९७५ आणि खाजगी वन क्षेत्रे (जहागिर व इनामांसह)
९)	मागासवर्गीय भोगवटदारांच्या मालकीच्या झाडांची विक्री करणे (नियमन) अधिनियम, १९६९ व तत्संबंधीच्या सुधारणा.
१०)	महाराष्ट्र फेलिंग ऑफ ट्रीज ॲक्ट १९६४ अन्वये द्यावयाचे वाहतुक पासेस
११)	दळी जमिनी,एकसाली जमिनी, अतिक्रमणे (केंद्र शासनास पाठवावयाच्या प्रस्तावासह)
१२)	वरील बाबीसंबंधीच्या योजनेवर व योजनांतर्गत नवीन बाब / पुरवणी मागण्याचे प्रस्ताव मंजूर करुन घेऊन अर्थसंकल्पात समाविष्ट करण्याकरिता फ-२ कार्यासनाकडे पाठविणे.

फ-४ कार्यासन :-

१)	वन विभागातील वनक्षेत्रपाल (वर्ग -२) या पदाचे व वर्ग -३ आणि वर्ग -४ या पदांचे सेवाप्रवेश नियम तयार करणे.
२)	वनक्षेत्रपालांची सरळसेवा भरती आणि त्यांचे प्रशिक्षण.
३)	वन कर्मचाऱ्यांच्या मागण्यांविषयी निवेदने.
४)	विभागीय चौकशीची प्रकरणे व अपीले.
५)	कर्मचाऱ्यांच्या बदल्या.
६)	अस्थायी पदांना त्या त्या वर्षी पुढे चालू ठेवणेबाबतची मंजूरी, तात्पुरती पदे कायम पदांमध्ये रुपांतर करणे
७)	वेतन निश्चितीची प्रकरणे , रजा मंजुरी,विशेष वेतन.
८)	वयोमर्यादा शिथील करणे आणि खंडीत सेवा क्षमापित करणे.
९)	निवृत्तीवेतनाची प्रकरणे.
१०)	मुदतपूर्व सेवानिवृत्त केलेल्या कर्मचाऱ्यांची अपीले/अभिवेदने.

११)	विभागीय चौकशी प्रकरणी मुदतवाढ मंजूर करणे.

१२) अनुकंपा तत्वावर नोकरी.

१३) अनुकंपा निवृत्तीवेतन प्रकरणे व इतर किरकोळ बाबी (कार्यासन म-५ व म-८ च्या संबंधित माहिती.

१४) वनापालांना वनक्षेत्रपाल (वर्ग-२) पदावर पदोन्नती देण्याबाबत.

१५) कर्मचाऱ्यांना मानीव दिनांक देण्याबाबतची प्रकरणे.

१६) कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय उपचारांबाबतच्या खर्चाची बिलाची प्रतिपूर्ती मंजूरी.

१७) शासनस्तरावर घेण्यात येणाऱ्या निर्णयाबाबत कर्मचाऱ्यांनी दाखल केलेली न्यायालयीन प्रकरणे.

<u>फ-५ कार्यासन :-</u>

१) महाराष्ट्र वनविकास महामंडळाबाबत सर्व बाबी (आस्थापना प्रकरणे वगळून).

२) आधुनिक वनवणवा प्रतिबंधक प्रकल्प

३) वना विभागातील वाहनांची खरेदी, दुरुस्ती, फर्निचर, गणवेश, दूरध्वनी व लेखनसामुग्री.

४) वन विभागाच्या अधिकाऱ्यांनाअधिकार प्रदान करण्याबाबत.

५) वनउद्यानाची निर्मिती व विकास योजना.

६) विधानामंडळ कामकाजाचे समन्वय

७) "फ" समुहातील कार्यासनांना नेमून न देण्यात आलेले संकिर्ण विषय (बाबी)आणि "फ" समुहातील दोन किंवा दोनपेक्षा जास्त कार्यासनामध्ये समन्वय साधण्यासाठी प्रकरण

८) वरील बाबीवरील योजनेत्तर व योजनांतर्गत नवीन/चालू बाब प्रस्तावाचे संस्करण करणे व अस्थाई पदांना मुदतवाढ देणे.

९) वने कक्षांचे समन्वय.

<u>फ-६ कार्यासन :-</u>

१) वनसरंक्षण

२) विस्तार व सवलती

३) भारतीय वन अधिनियम १९२७ अंतर्गत अवैध वृक्षतोडीतील बाबी.

४) वनौपजांची (सरकारी जंगलातील अवैध लाकूड) वाहतुक (महाराष्ट्र वृक्ष तोडण्याबाबत (विनियमरन) अधिनियम अन्वये देण्यात येणारे वाहतुकीवरील निर्गत परवाने वगळून)

५) आरा गिरणी परवाने

६) महाराष्ट्र वृक्ष तोडण्याबाबत (विनियमन) अधिनियम, १९६४ अन्वये अनुसूचित भावकी वृक्षतोड.

७) वरील बाबींवरील योजनेतर व योजनांतर्गत नवीन बाब/पुरवणी मागणी प्रस्ताव मंजुरी मिळवून फ-२ कार्यासनाकडे पाठविणे.

८) वन विषयक ध्येय व धोरण.

<u>फ-७ कार्यासन :-</u>

भारतीय वन सेवा अधिकाऱ्यासंबंधीत खालील सर्व बाबी

१) सरळसेवा भरतीने नियुक्ती.
२) पदोन्नतीने नियुक्ती (यात निावडसूची तयार करणे अंतर्भूत आहे)
३) परिवीक्षाधीन कालावधीशी संबंधीत बाबी.
४) स्थायीकरण.
५) वाटप वर्ष निश्चिती (year of allotment) व ज्येष्ठतासूची
६) सरळसेवा प्रविष्ट अधिका-यांची वरीष्ठ समय वेतनश्रेणीत पदोन्नतीने नियुक्ती
७) सर्व स्तरांवरील नियुक्त्या व बदल्या.
८) विविध श्रेणीतील पदोन्नती (यामध्ये निवडसूची तयार करणे अंतर्भूत आहे).
९) प्रतिनियुक्ती
१०) रजा मंजुरी
११) विशेष वेतना मंजूरी व वेतन निश्चिती विषयक प्रकरणे
१२) मालमत्ता विवरणपत्रे, अभिलेख व छाानानी
१३) गोपनीय अभिलेख अहवाल प्राप्त करुन घेणे, छाननी करणे व केंद्रशासनाकडे अभिलेखासाठी पाठविणे.
१४) विभागीय चौकशी
१५) वयाच्या ५० व्या वर्षी सेवेत चालू ठेवण्याविषयी पुर्नविलोकन
१६) भविष्य निवार्ह निधी अग्रिम मंजूरी
१७) घर बांधणी अग्रिम मंजूरी
१८) गट विमा योजना व्यवस्थापन
१९) सेवा निवृत्तीची प्रकरणे
२०) त्रैवार्षिक संवर्ग आढावा
२१) प्रतिवार्षिक नागरी सूची (सिव्हील लिस्ट) साठी केंद्र शासनास तपशील पुरविणे.
२२) नयायालयीन प्रकरणे
२३) निावडसूची तयार करण्यासंबंधीच्या बैठका आयोजित करणे, इतिवृत्त तयार करणे
२४) भाषाविषयक प्रमाणपत्रे देण्याबाबतची प्रकरणे.

फ-७ कार्यासन भारतीय वन सेवा (लेखा कक्ष) :-

१) भारतीय वन सेवेतील महाराष्ट्र संवर्गातील अधिका-यांचे सेवाभिलेख ठेवणे (सेवा पुस्तक ठेवणे)
२) भारतीय वन सेवेतील अधिका-यांची वेतन निश्चिती करणे
३) भारतीय वन सेवेतील अधिका-यांना वेतन, वेतन थकबाकी, वेतनवाढ, विशेष वेतन, रजा वेतन, प्रोत्साहन भत्ते, बदली इत्यादीचे प्राधिकारपत्र निर्गमित करणे.
४) भारतीय वन सेवेतील अधिका-यांसाठीच्या गटविमा योजनेचे तपशीलवार लेखे ठेवणे, त्यांचे वसुलीचा मेळ घालणे व केंद्रीय गटविमा योजनेच्या सभासदांच्या वर्गणीचे केंद्र शासनाला प्रदान करणे (आदेश काढणे)
५) भारतीय वन सेवेतील अधिका-यांच्या घरबांधणी, मोटारकार व संगणक खरेदी इत्यादी अग्रिमांच्या परत फेडीचे लेखे ठेवणे व त्यांचे नियंत्रण करणे.

६) प्रतिनियक्तीवरील भारतीय वन सेवेतील अधिका-यांच्या रजा वेतन प्रतिपूर्तिच्या

मागण्या मंजूर करणे (आदेश काढणे).

७) भारतीय वन सेवेतील अधिका-यांच्या वेतन विषयक अभिलेख्यांची त्यांचे कार्यालयात जाऊन तपासणी करणे.

८) गटविमा योजना व रजा वेतन प्रतिपूर्तीच्या खर्चासाठीची अर्थसंकल्पीय तरतूद करणे.

९) अमराठी भारतीय व्ना सेवेतील अधिका-यांची एतदर्थ मंडळाची मराठी भाषा परीक्षा उत्तीर्ण करणेसाठी पाठपुरावा करणे.

१०) भारतीय वन सेवेतील अधिका-यांना वेळोवेळी देय झालेल्या महागाई भत्ता व अंतरिम वाढी इत्यादींचे आदेश काढणे.

११) केंद्र व राज्य शासनाकडे प्रतिनियुक्तीवर जाणा-या भारतीय वन सेवेतील अधिका-यांचे सेवाभिलेख पाठविणे.

१२) या व इतर अनुषंगिक बाबींचा पत्रव्यवहार करणे.

<u>फ-८ कार्यासन :-</u>

सहायक वनसंरक्षक, विभागीय वन अधिकारी, उपवनसंरक्षक यांची खालील विषयांची प्रकरणे

१) सरळसेवने भरती

अ) महाराष्ट्र वनसेवा वर्ग-१ कनिष्ठ श्रेणी (सहायक वनसंरक्षक) पूर्वीचे वर्ग-२

ब) सामान्य राज्यसेवा वर्ग-१ व वर्ग-२ चे अधिकारी

२) पदोन्नती

अ) महाराष्ट्र वनसेवा वर्ग-१ (कनिष्ठ श्रेणी) मधून महाराष्ट्र वनसेवा वर्ग-१ (वरिष्ठ श्रेणी) मध्ये पदोन्नती देणे.

ब) वनक्षेत्रपाल वर्ग-२ मधूना सहायक वनसंरक्षक वर्ग-१ (महाराष्ट्र वनसेवा वर्ग-१) मध्ये पदोन्नती देणे.

क) सामान्य राज्यसेवा वर्ग-३ मधुन वर्ग-२ मध्ये पदोन्नती देणे,

ड) सामान्य राज्यसेवा वर्ग-२ मधून वर्ग-१ मध्ये पदोन्नती देणे व

इ) सामान्य राज्यसेवा वर्ग-१ मधून वरीष्ठ श्रेणी-१ मध्ये पदोन्नती देणे.

३) महाराष्ट्र वनसेवेतुन भारतीय वनसेवेत पदोन्नतीसाठी माहिती तयार करुन फ-७ कार्यासनास पाठविणे

४) विभागीय चौकशी

५) न्यायालयीन कामकाज

६) ज्येष्ठता यादी तयार करणे

७) स्थायीकरण

८) मानीव दिनांक देणे व निवडसूचीस महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची मान्यता घेणे.

९) गोपनीय अहवालाबाबत सर्व कार्यवाही उदा.संबंधित गोपनीय अहवाल मा.मंत्री(वने) यांना सादर करणे, गोपनीय अहवालातील प्रतिकूल शेरे कळविणे त्या अनुषंगाने असलेल्या अभिवेदनावर कार्यवाही करणे इ.

१०) पुनर्विलोकन

११) बंधनात्मक प्रतिक्षा कालावधी मंजूर करणे

१२) रजा मंजूर करणे

१३) प्रतिनियुक्ती

१४) प्रत्यावर्तन

१५)	महाराष्ट्र नागरी सेवा (वेतन) नियम १९८१ च्या नियम ३९ अन्वये प्रमाणपत्र देणे
१६)	महाराष्ट्र नागरी सेवा (वेतन) नियम १९८१ च्या नियम ५६ अन्वये प्रमाणपत्र देणे
१७)	मराठी/हिंदी भाषा उत्तीर्ण होण्यापासन सूट देणे.
१८)	विभागीय परीक्षा उत्तीर्ण होण्यापासून सूट देणे.
१९)	दक्षतारोध ओलांडण्यास परवा-गगी देणे.
२०)	वेतन निश्चिती.
२१)	विकल्पाबाबत कार्यवाही करणे
२२)	सेवा - निवृत्ती
२३)	विमान प्रवासास मंजूरी देणे
२४)	बदल्या
२५)	संबंधित अधिवेशनातील कामकाज
२६)	प्रशिक्षण
२७)	परीक्षांना बसण्यास परवानगी देणे.
२८)	परिवीक्षाघीन अधिका-यांचा परिवीक्षा कालावधी समाधानकारक असल्याबाबत तसेच परिवीक्षा कालावधी वाढविण्याबाबत प्रमाणपत्र देणे.

फ-९ कार्यासन :-

१)	वन कामगारासंबंधीत सर्व बाबी
२)	जंगल कामगारांसाठी किमान मजुरीचा दर निश्चित करणे व वनोपजासंबंधीच्या वेतन मंडळाने अधिसूचित केलेल्या दारासंबंधीच्या बाबी.
३)	जंगल कामगार सहकारी संस्थांविषयीच्या सर्व बाबी.
४)	वन महसुलाची वसुली व तत्संबंधीच्या बाबी
५)	वन इमारतीचे बांधकाम (योजनेतर)
६)	वन रस्ते व इमारती (योजनेतर)
७)	विभागाद्वारे यंत्राच्या सहाय्याने ओंडके कापणी व एकात्मिकृत घटक यासंबंधीच्या बाबी
८)	वन खंडाची कंत्राटे व कंत्राटदाराची अपिले
९)	वनागौणोत्पादने गोळा करणे व त्यांची विक्री करणे (राष्ट्रीयीकरण करण्यात आलेली उत्पादने वगळून)
१०)	शासनाच्या इमारती व जळाऊ लाकूड आगाराचे व्यवस्थापन व त्यासाठी कर्मचारीवृंद मंजूर करणे.

फ-१० कार्यास-ा :-

१)	वन (संवर्धन) अधिनियम, १९८० अंतर्गत राज्यशासन, केंद्रशासन व इतर संस्था यांनी राबवावयाच्या योजनाकरिता (पाटबंधारे प्रकल्प, रस्ते, विद्युतवाहिनया, उर्जा प्रकल्प, खाणकाम, पाणीपुरवठासाठीची पाईपलाईना व रेल्वे इ.) उक्त अधिनियमाअन्वये वनजमिनी वनेतर कारणांसाठी हस्तांतरित करण्यासाठी केंद्र शासनाची मान्यता/मंजुरी मिळविणे (यामध्ये दळी जमिनी, एकसाली जमिनी व अतिक्रमणे यांचा समावेश नाही).

कलम ४ (१) (b) (i)

मंत्रालय, मुंबई येथील वन विभाग कार्यालयातील कार्ये व कर्तव्ये यांचा तपशिल.

कार्यालयाचे नांव	:- महसूल व वन विभाग (वन कक्ष)
पत्ता	:- ४ था मजला, मंत्रालय, मुंबई ३२
कार्यालय प्रमुख	:- प्रधान सचिव (वने)
शासकीय विभागाचे नाव	:- महसूल व वन विभाग
कोणत्या मंत्रालयातील खात्याच्या अधिनस्त	:- वने
कार्यक्षेत्र	:- भौगोलिक /कायार्नुरुप :- संपूर्ण महाराष्ट्र
विशिष्ठ कार्य	:- वन संशोधन, वन उत्पादनावर उपजिवीकेसाठी अवलंबून असणाऱ्या दुर्बल घटकांचा विकास.
विभागाचे ध्येय/धोरण	:- राज्यातील वनांचे व्यवस्थापन, संरक्षण, संवर्धन व विकास यासाठी वन विभागाची यंत्रणा राबविणे.
धोरण	:- वन क्षेत्राचे संरक्षण, संवर्धन व विकास कार्यामध्ये लोकांचा सहभाग घेवून सामान्य जनतेच्या वनविषयक गरजा भागविणे व त्यायोगे पर्यावरण संरक्षणास चालना देणे.
सर्व संबंधित कर्मचारी	:- सहसचिव, वि.का.अ., अ.स., कार्यासन अधिकारी, सहायक, लिपिक, शिपाई
कार्य	:- वन विभागाशी संबंधित विविध योजनांचे/प्रस्तावांचे शासनस्तरावर संस्करण करणे व वनविभागाशी संबंधीत प्रकरणे शासनाच्या मान्यतेसाठी सादर करणे
कामाचे विस्तृत स्वरुप	:- वन संवर्धन, संरक्षण व विकास या संबंधी लोकाभिमूख धोरणात्मक बाबीवर निर्णय घेणे.
मालमत्तेचा तपशिल	:-
उपलब्ध सेवा	:- कार्यासनात जनतेशी संबंधित असलेल्या प्रश्नाबाबत माहिती देण्यासाठी सहायक शासकीय माहिती अधिकारी, शासकीय माहिती अधिकारी व अपिलीय अधिकाऱ्यांची नियुक्त करण्यातआली आहे तसेच वन विभागातील तक्रारींचे करण्यासाठी फ-५ कार्यासन हा तक्रार निवारण कक्ष म्हणून घोषित करण्यात आला आहे. तसेच वन विभागासाठी जबाबदार अधिकारी यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे.

संस्थेच्या संरचनात्मक तक्त्यामध्ये कार्यक्षेत्राचे प्रत्येक स्तरावरचे तपशील :-

अपर मुख्य सचिव(वने)

सहसचिव(वने)　　　　　　　　उपसचिव (वने)

वि.का.अ.　　　　　　अ.स.　　　　　　क.अ.

सहायक　　　　　　सहायक

लिपिक

कार्यालयीन दूरध्वनी क्रमांक :-	अपर मुख्य सचिव (व ने)	२२०२३३६३	२२७९३२२०
	सहसचिव (वने)	२२०२६४३९	२२७९३५७१
	सहसचिव (वने)	२२८४६६५१	२२७९३२२१
	सहसचिव (वने)	२२८७१८४५	२२७९३४६३
	वि.का.अ. (फ-१)	२२८३२२३६	२२७९३३३९
	अ.स. (फ-७)	२२८१००५०	२२७९३१८८
	अ.स.फ-१०	२२८७१४९६	--
	क.अ.(फ-२,फ-३,फ-४,	२२८१३६२३	२२७९३५७०
,	फ-५फ-६,फ-८,फ-९)		

कार्यालयी न वेळ　　　:- सकाळी ९.४५ ते संध्या ५.३०

साप्ताहिक सुट्टी　　　:- महि न्यातील प्रत्येक रविवार तसेच दुसरा व चौथा शनिवार

विशिष्ट सेवेसाठी ठरविलेल्या वेळा　　　:- कार्यालयीन कामकाजाच्या दिवशी दुपारी २.०० ते ५.०० या वेळात जनतेच्या तक्रारी ऐकून/निवेदन घेवुन पुढील अनुषंगिक कार्यवाही केली जाते.

कलम ४ (१) (b) (ii) नमुना (अ)
महसूल व वन विभाग (वन) कार्यालयातील अधिकारी व कर्मचारी यांच्या अधिकारांचा तपशिल.

अ

अ. क्र.	पदनाम	अधिकार - आर्थिक	कोणत्या कायद्या/ नियम/शासन निर्णय /परिपत्रकानूसार
१	अपर मुख्य सचिव (वने)	वित्तीय अधिकार	विभाग प्रमुख म्हणून वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका १९७८ भाग पहिला, उपविभाग १ ते ५ अ-वये
२	सहसचिव अवरसचिव कक्ष अधिकारी, सहाय्यक	-----	सामान्य प्रशासन विभाग/वित्त विभागांनी वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या शासन निर्णय/परिपत्रक/कार्यालयीन आदेशानुसार कामकाज चालविणे.

ब

अ. क्र.	पदनाम	अधिकार	कोणत्या कायद्या/ नियम/शासन निर्णय /परिपत्रकानूसार
१	अपर मुख्य सचिव (वने)	प्रशासकीय	कार्यनियमावली [Rules of Bussiness] नुसार
२	सहसचिव वि.काअ. अवरसचिव कक्ष अधिकारी सहाय्यक	--	सामान्य प्रशासन विभाग/वित्त विभागांनी वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या शासन निर्णय/परिपत्रक/कार्यालयीन आदेशानुसार कामकाज चालविणे.

कलम ४ (१) (b) (ii) नमुना (ब)
महाराष्ट्र वन विकास महामंडळ , नागपूर.या कार्यालयातील अधिकारी व कर्मचारी यांच्या अधिकारांचा तपशिल.

अ.क्र.	पदनाम	कर्तव्ये	कोणत्या कायद्या/नियम/शासन निर्णय /परिपत्रकानुसार	अभिप्राय
१	व्यवस्थापकीय संचालक	विहीत कर्तव्य	कंपनी अधिनियम १९५६ नुसार	

कलम ४ (१) (b) (iii)

निर्णय प्रक्रियेतील पर्यवेक्षण व जबाबदारीचे उत्तरदाईत्व निश्चित करुन कार्यपध्दतीचे प्रकाशन

(कामाचा प्रकार/नाव)

कामाचे स्वरुपः- संबंधित तरतुदः- अधिनियामाचे नांवः- नियम शासन निर्णयः- परिपत्रकेः- कार्यालयीन आदेशः-	१) **धोरणात्मकः-** वन विभागांतर्गत जी योजनेतर व योजनांतर्गत कामे होतात. त्याचे पूर्ण नियंत्रण निर्देशन व प्रशासन प्रधान मुख्य वनसंरक्षक,महाराष्ट्र राज्य, नागपूर हे त्यांचे अधिपत्त्याखालील असणा-या प्रादेशिक वन संरक्षकाद्वारे आणि वनसंशोधन, शिक्षण, मुल्यांकन व राष्ट्रीयीकरण,वन्यजीव व कार्यआयोजना इत्यादी विशिष्ट कामासाठी नेमलेल्या अधिकारी वर्गाच्या सहाय्याने करीत असतात. यासाठी वन विभागाचे विविध कायदे व नियम आहेत. यासंदर्भात धोरणात्मक निर्णय घेण्याची प्रकरणे शासनास सादर करणे, क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांना त्यांच्या कार्यवाहीबाबत शंका असल्यास त्यांना मार्गदर्शन करणे व जनप्रतिनिधी तसेच सर्वसाधारण लोकांकडून वन विभागाच्या संदर्भात आलेल्या निवेदनाच्या अनुषंगाने पुढील आवश्यक ती कार्यवाही करणे याबाबी मंत्रालयीन स्तरावर हाताळल्या जातात. कर्मचाऱ्यांची उपलब्धता, कार्याचे महत्व-निकड, गांर्भिय तसेच प्रशासनीक व कायदेविषयक गुंतागुंता याचा सारासार विचार करुन निर्णय प्रक्रियांचा कालवधी निश्चित केला जातो. व त्याअनुसार विभागामार्फत शासन निर्णय, परिपत्रके, आदेश, ज्ञापन आदि निर्गमित केले जातात २) **प्रशासकीयः-**वन विभागांतर्गत येणाऱ्या क्षेत्रिय कार्यालयातील अधिकारी/कर्मचारी यांच्या क्षेत्रातील /विभागातील अधिकारी/कर्मचारीयांच्या सेवाविषयक बाबीसंबंधीचे मंत्रालयीन विभागांनी वेळोवेळी निर्गमित केलेले व सर्वांना लागू केलेले आदेश, परिपत्रक, नियम, उदा. महाराष्ट्र नागरी सेवा (वेतन)/(रजा)/निवृत्ती वेतन/अंशराशीकरण/सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती नियम १९८१ तसेच म.ना.से. (शिस्त व अपिल) म.ना.से. (वर्तणूक), कार्यनियमावली इत्यादीतील तरतूदींचा अवलंब करुन बाबी हाताळण्यात येतात. त्याकरिता वन विभाग (खुद्द) स्वतंत्र आदेश, नियम करु शकत नाही. तसेच भारतीय वन सेवेतील अधिकाऱ्यांसाठी अ.भा. सेवाअधिनियम १९५१ व त्याखालील करण्यात आलेल्या विविध नियमानुसार फ-७ कार्यासनात कार्यवाही केली जाते. ३) **जबाबदारी :-** वरिल निर्णय प्रक्रीयेमध्ये कार्यालयातील सहाय्यकामार्फत नस्ती तयार केली जाते. सदर नस्तीवर कार्यासन अधिकारी विषयानुरुप टिप्पणी तयार करुन सहसचिव आपले अभिप्राय नोंदवून शिफारशीसह प्रकरण अपर मुख्य सचिव (वने/ सचिव/प्रधान सचिव यांना सादर करतात व अंतीमनिर्णयासाठी अपर मुख्य सचिव (वने)/सचिव/ प्रधान सचिव अभिप्रायासह प्रकरण मा.मंत्री यांचेकडे निर्णयासाठी अपर मुख्य सचिव (वने)/सचिव/प्रधान सचिव अभिप्रायासह प्रकरण मा.मंत्री यांचेकडे सादर करतात. अंतीम निर्णय मा.मंत्री यांच्यामार्फत घेतला जातो.

कलम ४ (१) (ब) (iv) नमुना (ब)
कामाची कालमर्यादा

कार्यासन पध्दतीनुसार कार्यासन अधिकाऱ्याने प्रती दिन किमान ५ संदर्भावर कार्यवाही करणे आवश्यक आहे तसेच सहाय्यकाने किमाना १० संदर्भावर कार्यवाही करणे आवश्यक आहे.

कलम ४ (१) (ब)(v) नमुना
कामाशी संबंधित नियम/अधिनियम

अनु.क्र.	नियम/अधिनियम	वर्ष
	केंद्र शासनाचे कायदे व नियम १) भारतीय वन अधिनियम	**१९२७**
	२) भारतीय वनसंवर्धन अधिनियम	१९८०
	३) वन्यजीव संरक्षण अधिनियम	१९६९
	४) अखिल भारतीय सेवा अधिनियम १९५१ व त्याखालीलनियम	१९५१
	महाराष्ट्र शासनाचे कायदे व नियम १)महाराष्ट्र खाजगी वने (संपादन) अधिनियम, १९७५ आणिखाजगी वन क्षेत्रे(जहागिर व इनामांसह)	१९७५
	२)मागासवर्गीय भोगवटदारांच्या मालकीच्या झाडांची विक्रीकरणे (नियमन) अधिनियम, १९६९ व तत्संबंधीच्या सुधारणा.	१९६९
	३)महाराष्ट्र फेलिंग ऑफ ट्रीज ॲक्ट १९६४ अन्वये द्यावयाचे	१९६४
	४) मुंबई वन नियम	१९४२
	७) महाराष्ट्र गौण वनोत्पादन (व्यापाराचे नियमन)अधिनियम ८) मुंबई वन संहिता- खंड १ ते ३	१९६९

कलम ४ (१) (अ) (vi)

महसूल व वन विभाग (वने).मध्ये दस्ताऐवजांची वर्गवारी

अ.क्र.	विषय	दस्तऐवजाचा प्रकार नस्ती/मस्टर/नोंदपुस्तक, नस्ती/मस्टर/नोंदपुस्तक, व्हाऊचर इ.	प्रमुख बाबींचा तपशिल	संरक्षित ठेव याचा तपशिल
१	धोरणात्मक व अतिमहत्वाच्या बाबी	नस्ती	अ वर्ग	कायम स्वरुपी
२	न्यायालयीन व इतर महत्वाची प्रकरणे	नस्ती	ब वर्ग	३० वर्षे
३	विधान मंडळाशी संबंधित प्रकरणे	नस्ती	क वर्ग	५ वर्ष
४	खाजगी व्यक्ती /संस्था तसेच शासकीयअधिकारी/कर्मचारी यांच्या निवेदनावरील कार्यवाही.	नस्ती व संदर्भ	ड वर्ग	१ वर्ष

.

टीपः- सर्वसाधारणपणे वर दर्शविल्यानुसार या प्रकरणांची वर्गवारी होते. तथापी प्रकरणाचे महत्व लक्षात घेवन प्रकरणनिहाय वर्गवारी निश्चित केली जाते.

कलम ४ (१) (ब) (vii)

महसूल व वन विभाग (वने) विभागाच्या कारभारामध्ये धोरण ठरविण्यासाठी व अंमलबजावणीसाठी जनसामान्यांशी सल्ला मसलत करण्याची व्यवस्था.

जनसामान्य /अशासकीय सदस्यांचा सहभाग असलेली यंत्रणा शासनस्तरावर वन विभागात अस्तित्वात नाही.

कलम ४ (१) (ब) (viii)

महसूल व वन विभाग (वने) विभागात अशासकीय संदस्यांचा समावेश असलेल्या सल्लागार समितीबाबतची माहिती

वनविभागाच्या कारभारामध्ये अशा प्रकारचे सल्लागार मंडळ, परिषद, समिती इत्यादीची स्थापना करण्यात आली नाही.

कलम ४ (१) (ब) (xi)

महसूल व वन विभाग (वने) कार्यालयाचे मंजुर अंदाजपत्रक व खर्चाचा तपशिल याची विस्तृत माहिती प्रकाशीत करणे.
वन विभागाच्या विभिन्न कामांसाठी अंदाजपत्रकातील तरतूदः-

वनविभागांतर्गत जी योजनेतर वा योजनांतर्गत कामे होतात, त्या संबंधित विशिष्ट कामासाठी नेमलेल्या अधिकारी वर्गाच्या सहाय्याने प्रधान मुख्य वनसंरक्षक ही कामे करीत असतात. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक यांना या संदर्भातील शासनाचे अरनुदान प्राप्त झाल्यावर ते संबंधीत अधिकाऱ्यांना या अनुदानाचे वाटप करतात. शासनाने २००९-२०१० सालाकरिता खालील कामांसाठी अर्थसंकल्पीय तरतूद उपलब्ध करुन दिली आहे.

१. संशोधन
(योजनांतर्गत)

वन संशोधन - चंद्रपूर जिल्ह्यातील लोहारा व गडचिरोली जिल्ह्यातील हेमलकसा आणि ठाणे जिल्ह्यातील कमारे येथे पूर्वी स्थापन केलेल्या केंद्राच्या विकासासाठी सन २००८-२००९ या वर्षात रुपये १२.१५ लाखाची तरतूद होती. सन २००९-२०१० सालाकरिता रुपये ४.१५ लाखाची तरतूद प्रथम चार महिन्याकरिता मंजूर केली आहे.

२. विस्तार, शिक्षण व प्रशिक्षण

अधिकारी/कर्मचा-यांचे प्रशिक्षण - वन व्यवस्थापन व वन विकासाचे विविध कार्यक्रम राबविण्यासाठी प्रशिक्षित अधिकारी, वन क्षेत्रपाल व इतर क्षेत्रिय कर्मचारी आवश्यक असतात. त्यांच्या प्रशिक्षणासाठी २००९-२०१० मध्ये रुपये ४.२५ लाखचाची तरतूद प्रथम चार महिन्याकरिता

३. वन संधारण आणि विकास

वनक्षेत्राचे सर्वेक्षण, सिमांकन व जमाबंदी - वनक्षेत्रांच्या हद्दीचे सिमांकन ही अत्यंत आवश्यक व महत्वाची बाब आहे. जेणेकरुन क्षेत्रीय कर्मचा-यांसहित प्रत्येकास राज्यातील वनसरहद्दीबाबत माहिती होईल. दिवसेंदिवस वाढत जाणारी लोकसंख्या व जमिनीची वाएत जाणारी मागणी, यामुळे वनजमिनीवर अतिक्रमण करण्याची प्रवृत्ती लोकांमध्ये वाढलेली आहे. 'विशेषतः ज्या ठिकाणी वनक्षेत्रांचे सीमांकन व्यवस्थित झालेले नाही अशा ठिकाणी अतिक्रमणांचे प्रमाण जास्त असल्याने दिसून येते, राखीव वनक्षेत्रांचे सिमांकन जरी चांगल्या त-हेने असले तरी संरक्षित व अवर्गीकृत वनक्षेत्र व संपादित केलेले खाजगी वनक्षेत्र यांचे सिमांकन अद्यापही चांगल्या त-हेने झालेले नाही. मुंबई, ठाणे आणि पुणे या महानगराचे समीपच्या जमिनीच्या मागणीत व किंमतीत मोठया प्रमाणात वाढ झाल्याने, त्या वनक्षेत्रात अतिक्रमण आणि अनधिकृत बांधकामे निदर्शनास आलेले आहे. वन जमिनीवर अतिक्रमणे, अनधिकृत बांधकामे, खाणकाम व खरेदी विक्रीचे अनेक प्रकरण निदर्शनात आल्याने, संबंधित प्रकरणात विभिन्न न्यायालयात दावे दाखल करण्यात आले आहे. हे दावे चालविण्यासाठी शासनाला मोठया प्रमाणात वेळ आणि पैसा खर्च करणे भाग पडत आहे. सध्या या वन जमिनीची आणि त्यावर उभे असलेल्या झाडांची किंमत अब्जो रुपयांची आहे. शासनाच्या अशा मुल्यवान संपत्तीच्या सुरक्षिततेसाठी आणि संवर्धनासाठी वनहद्दीचे सर्वेक्षण, जमाबदी व सिमांकन याचा कालबध्द कार्यक्रम राबविला जात आहे. वनक्षेत्राच्या हद्दीचे सिमांकन परिपूर्ण झाल्यास वनक्षेत्रावर अतिक्रमण होण्यास मोठा आळा बसेल. सन २००८-२००९ साली या योजनेखाली रुपये ००.०० लाख तरतूद होती. याशिवाय जी खाजगी वने वन विभागाने

आपल्या ताब्यात घेतली त्याच्या सर्वेक्षण व सीमांकनावर २००८-२००९ साली रुपये ००.०० लाखाची तरतूद होती. सन २००९-२०१० साली खाजगी वनांच्या सीमेवर प्रथम व द्वितीय श्रेणीचे बुरुज उभारणे यासाठी एकूण रुपये ८५५.०० लाखाची तरतूद प्रस्तावित करण्यात आलेली होती. त्यामध्ये खाजगी वनांचे सर्वेक्षण व सिमांकन समाविष्ट आहे. पहिले महिणेचे लेखानुदानामध्ये नियतव्यय मंजूर झालेला नाही.

३.१ (२) मूद संधारणार्थ विशिश्ट क्षेत्राचे वनिकरण - ही योजना राज्यातील प्रमुख नद्यांचा पाणलोट क्षेत्रातील धूपप्रवण क्षेत्रात राबविली जाते. सन २००८-२००९ मध्ये बिगर आदिवासी क्षेत्रासाठी रुपये २७७.७४ लक्ष तरतूद होती व आदिवासी क्षेत्रासाठी तरतूद दर्शविली नव्हती. सन २००९-२०१० मध्ये रुपये ------- लाखाची बिगर आदिवासी उपयोजनेत तरतूद प्रस्तावित केली आहे. आदिवासी उपयोजनेत तरतूद ठेवली नाही.

३.२ वैरण संपत्तीचा विकास - सदर योजेत उपलब्ध गवती जमीन व नवीन गवती कुरणाच्या मोठया प्रमाणात विकास होण्याचे दृष्टीने उत्तम प्रतीच्या गवताची लागवड करुन गवत उत्पादनाचा कार्यक्रम अंतर्भूत आहे. यासाठी २००८-२००९ सालासाठी बिगर आदिवासी क्षेत्रात रुपये ६९.७४ लक्ष तरतूद होती व आदिवासी क्षेत्रासाठी १४.३३ लक्ष तरतूद होती. सन २००९-२०१० सालासाठी एकूण तरतूद रुपये ०० लक्ष ठेवली आहे. आदिवासी क्षेत्रासाठी रुपये ०० लक्षाची तरतूद व बिगर आदिवासी क्षेत्रासाठी रुपये ०० लक्षाची तरतूद ठेवली आहे.

३.३. वनांचे संरक्षण - जंगलाची होत असलेली अवैध कटाई, जंगल उत्पन्नाची चोरी, वाहतूक आगीपासून सरंक्षण यासाठी खबरदारीचे उपाय म्हणून योजलेली फिरती पथके, आग प्रतिबंधक सामुग्री ही अजून तितकी पुरेशी पडत नाही. त्यामुळे वनसंरक्षणासाठी निरनिराळे उपाययोजनेसाठी सन २००८-२००९ साठी शासनाने रुपये २४५ लाखाची तरतूद ठेवली होती. त्यात आरा गिरण्यांच्या तपासणीसाठी कर्मचारीवृंद, क्षेत्रिय कार्यालयात दूरध्वनी बसविणे, तपासणी नाके उभारणे, जीपगाडया पुरविणे, दक्षता कक्ष निर्माण करणे, दक्षता कक्षास जीप गाडया पुरविणे, इत्यार्दीचा समावेश आहे. याशिवाय वनविकास महामंडळ, नागपूरमार्फत आधुनिक वन वणवा प्रतिबंधक प्रकल्प, चंद्रपूर जिल्ह्यामध्ये राबविण्यात येत असून, वर दाखविलेल्या एकूण तरतूदीत त्याचा समावेश आहे.

सन २००९-२०१० वर्षात या कार्यक्रमासाठी राज्य योजनेअंतर्गत पहिले चार महिन्याकरिताा १७४.५४ लक्ष बिगर आदिवासी क्षेत्रासाठी मंजूर झालेले आहेत.

४ वनरोपण योजना

४.० मध्यवर्ती रोपवाटिकेची स्थापना - कोणत्याही लागवडीचा कार्यक्रम होण्यासाठी योग्य वाढ झालेल्या रोपांची आत्यंतिक आवश्यकता असते. सध्या अस्तित्वात रोपवाटिकांमधून लागवडीसाठी लागणारी आवश्यक रोपे पुरविली जाणार नाहीत. सदर उपयोजनेखाली सन २००९-२०१० सालात अस्तित्वात असलेल्या रोपवाटीकांच्या देखभालीसाठी रुपये १७.८८ लाखाची तरतूद आदिवासी उपयोजनें अंतर्गत मंजूर करण्यात आलेले आहेत.

४.१ निकृष्ट वनाचें पुनर्वनीकरण - गरीब व बेकार लोकांना उत्पानाच्या कार्यात समाविष्ट करणेचे दृष्टीने सन १९८१-८२ मध्ये ही योजना शासनाने मंजूर केली आहे. स्वखुषीने भूमिहीन व बेकार स्थानिक लोकांची निवड लाभार्थी म्हणूनच या योजनेसाठी केली जाते. तरीपण प्रत्यक्षात सदर योजनेस लोकांकडून उत्साहजनक प्रतिसाद न मिळाल्यामुहे सन १९८४-८५ पासून नवीन लाभार्थीची निवड बंद केली

आहे व देखभालींचया कामापुरती तरतूद २००८-२००९ साठी रुपये १३१२.४५ लाख केली आहे. सन २००९-२०१० साठी देखभालीच्या कामासाठी रुपये ४४०.९९ लाखाची तरतूद मंजूर करण्यात आलेली आहे.

४.२ औद्योगिक व व्यापारी उपयोगासाठी लागणा-या वन झाडांच्या जातीच्या लागवडीची योजना - वन धारित उद्योगासाठी लागणा-या लाकडाचे वार्षिक उत्पादन सध्या वार्षिक तुलनेत फारच कमी आहे. म्हणून औद्योगिक व उपयोगासाठी लागणा-या जातीची लागवड करण्याचे कामात वाढ करणे आवश्यक आहे. म्हणून २००८-२००९ सालात बिगर आदिवासी क्षेत्रात पूर्वतयारी वर्ष व रोपनपूर्व कामे करण्याचे योजले असून, त्यासाठी रुपये १५९.९५ लाख मंजूर होते. तसेच जनजाती क्षेत्रात ही कामे करणेची असून त्यासाठी रु. १०३.८१ लाख मंजूर होते. सन २००९-२०१० मध्ये बिगर जनजाती व जनजाती क्षेत्रात लागवड केली जाईल. बिगर जनजाती क्षेत्रात त्यासाठी रुपये ००.०० लाखाची मागणी केलेली असून, जनजाती क्षेत्रात रुपये १५४.६५ लाखाची मागणी केलेली आहे. सन २००९-२०१० करिता एकूण तरतूद रुपये १५४.६५ लक्ष एवढी आहे.

४.३ भरीव वनीकरण कार्यक्रम - पर्यावरणाचे महत्व लक्षात घेता, वनीकरणाखाली जास्तीत जास्त क्षेत्र आणण्यासाठी माननीय पंतप्रधानांनी केलेल्या सुचनेनुसार १९९६-९७ मध्ये वनविभागातर्फे आधी चालू असलेल्या वनीकरणाशिवाय ६०,००० हेक्टरवर जादा वनीकरण घ्यावयाचे आहे. त्यापैकी ४०,००० हेक्टरवर ही कामे जंगल कामगार सहकारी संस्थांद्वारा त्यांचया सहभागाने करुन घ्यावयाची आहेत. त्याचाच भाग म्हणून २००८-२००९ मध्ये रुपये ५९६.८८ लाखाची तरतूद होती. सन २००९-२०१० वर्षात बिगर आदिवासीसांठी रुपये १३३.८२ लाखाची तरतूद पहिले चार महिनेकरिता मंजूर झालेली आहे.

५. वनोत्पादन

५.१ जळाऊ व इमारती लाकूड विक्रीसाठी आगाराची स्थापना -- ग्रामीण व शहरी भागातील वर्गासाठी व वनातून जे लोक जळाऊ लाकडाच्या मोळया आणून जंगलाची नासधूस करतात त्यास प्रतिबंध करण्यासाठी लहान आगारे निवडक ठिकाणी उघडण्याची ही योजना आहे.

५.२ किरकोळ वन उत्पादनाचा विकास - राज्यास भरपूर महसूल मिळवून देणारा किरकोळ वन उत्पादन हा एक अंशभूत उपक्रम आहे. हिरडा, चंदन, खैर, घायपात व मोहा लागवडीसाठी पूर्वतयारी वर्ष व लागवडीपूर्व कामे २००८-२००९ मध्ये घेणेचे असून बिगर आदिवासी क्षेत्रासाठी रु. १४८.४४ लाखाची तरतूद आणि आदिवासी क्षेत्रासाठी रुपये १३६.५९ कलाखाचा नियतव्यय मंजूर करण्यात आला होता. सन २००९-२०१० साठी एकूण रुपये १२०.७१ लाखाची तरतूद मंजूर केली आहे. ौषधी महामंडळा करीता)

१०. मृद संधारणार्थ क्षेत्र मृद-संधारणार्थ वनीकरण (मृद-संधारण उपक्षेत्र)- ज्या वनक्षेत्रात वृक्षाच्छादन कमी झ्रालेले आहे व त्यामुळे त्या क्षेत्रात पावसामुळे जमिनीची मोठया प्रमाणात धूप होते ती धूप कमी होण्याकरीता पाण्याच्या प्रवाहाची गती रोख्रण्याकरीता , वनक्षेत्राची घनता वाढविण्याकरीता हा कार्यक्रम हाती घेण्यात आला असून सन २००८-२००९ करीता १०१९.४४ लक्ष जिल्हास्तरीय मिळून तरतूद होती. सन २००९-२०१० करीता २००.०० लक्ष तरतूद पहीले चार महीनेकरीता मंजूर करण्यात आले आहे.

टिप: महाराष्ट्र शासन नियोजन विभाग यांचेकडील शासन निर्णय क्र. जिवायो-१००७/प्र.क्र.३९/का. १४४४, दिनांक १६.२.२००८ अन्वये सर्वसाधारण जिल्हा वार्षिक योजना निधी अर्थसंकल्पीत करणे/वितरीत करणे व या निधीतील कामांना प्रशासकीय मान्यता देण्याबाबतची सुधारीत कार्यपध्दती अमलांत आल्यामूळे सर्वसाधारण जिल्हा वार्षिक योजनेचा

निधी नमूद करण्यात आलेला नाही. त्याबाबतच्या पहील्या ४ महिण्याचा नियतव्यय अप्राप्त आहे. (सर्वसाधारण जिल्हा योजनाशी संबंधित जिल्हाधिका-याकडे नियतव्यय अर्थसंकल्पीत करणे/निधी वितरीत करणे/मान्यता प्रदान करणे यांचे अधिकार देण्यात आलेले आहेत.)

६. दळणवळण व इमारती.

वनातील दळणवळणाच्या योग्य व्यवस्थेसाठी व उपयोजनेसाठी वन रस्ते ही एक प्राथमिक गरज आहे. वन खात्यातील रस्त्यांची लांबी १२००० कि.मी आहे. राज्यांच्या जंगल भागात रस्त्यांची घनता फक्त ०.१६ कि.मी (प्रति चौ.कि.मी) इतकी आहे व जंगल रस्त्याची घनता सकल विभागात ०.७ कि.मी प्रति चौ०ककि.मी. इतकी आहे व म्हणून डोंगराळ भागात ती १ कि.मी. प्रति चौ.कि.मी होईल.या अनुषंगाने नविन रस्त्याच्या योजना हाती घेण्यात आल्या आहेत. सन २००८-०९ या वर्षात बि.आदी योजनेसाठी १७.९४ लक्ष रुपये तरतूद प्रस्तावित आहे व आदिवासी करीता १५.०० लक्ष त्यात रस्ता दुरुस्ती, गिट्टीकरण, मो-या बांधणे संरक्षण भिंत बांधणे इत्यादि कामे करण्यात येणार आहेत. तसेच सन २००९-१० वर्षासाठी बिगर आदिवासी योजनांसाठी ०० लक्ष तरतुद प्रस्तावित आहे. आदिवासी क्षेत्रासाठी रु. ७७.०० लक्ष जनजाती क्षेत्राबाहेरील उपयोजनेत तरतूद प्रस्तावित नाही.

६.१. **निवासी कार्यालयीन इमारतीचे बांधकाम-** वनकर्मचा-यांनी वनामध्ये अगर आसपास संरक्षणाच्या दृष्टिने राहणे आवश्यक आहे. तसेच काही कार्यालये भाडयाच्या इमारतीत ठेवली जातात अशा जागांचा प्रश्न सोडविण्यासाठी या कार्यक्रमाखाली वनविभागामार्फत निवासी व कार्यालयीन इमारतीचे बांधकाम हाती घेतले जाते. सन २००९-१० या वर्षासाठी निवांसासाठी रु.०० लाख रुपयाची तरतुद प्रस्तावित करण्यात आलेली नाही.

७. निसर्ग संवर्धन व वन्यपशु संरक्षण

योजनेअंतर्गत व्याघ्र प्रकल्प व इतर राष्ट्रीय उद्याने व अभयारण्यात वनप्राणी व्यवस्थेच्या दृष्टिने निरनिराळया विकासाची कामे घेतली जातात त्यासाठी २००९-२०१० मध्ये रु.०० लाखाची तरतूद आहे.

८. वने, व उपवने व कल्याणविषयक कार्यक्रम व इतर जिल्हा योजना

उनउद्याने व पर्यटकांसाठी सुविधा-सन २००८-०९ मध्ये या याजनेखाली रु. २९६९.२८ लाखाची तरतुद असून त्यात वेगवेगळया वन उद्यानात पर्यटंकासाठी सुखसोयी निर्माण

करावयाच्या आहेत. वनपर्यटनासाठी तसेच संरक्षित क्षेत्राबाहेरील सुखसोयीसाठी वर्ष २००९-२०१० मध्ये रु. ४७२.९९ लाखाची तरतुद पहीले चार महिने करीता व १२३.२२ आदिवासी उपयोजने अंतर्गत नियतव्यय मंजूर करण्यात आलेला आहे.

८.१. इतर महत्वाच्या योजना-

८.१ सेवक व मजूर कल्याण योजना- सदर योजनेचे उद्दिष्ट सेवक व मजूर वर्गाला त्याच्या मूलभूत गरजा पुरवून मजूरांना वैयक्तिक लाभ मिळवून देणे या कार्यक्रमात खालील बाबींचा अंतर्भाव केला आहे.

१. सेवक व मजूर वर्गासाठी निवारा, छप-या उभारणे , पिण्याच्या पाण्याची सोय करणे.

या सर्व कार्यक्रमासाठी २००८-०९ सालात बिगर आदिवासी क्षेत्रात रु.१.२५ लाखाची तरतूद आहे. व आदिवासी करीता ७.०० लक्ष २००९-२०१० मध्ये बिगर आदिवासीसाठी रु ०० लाखाची आणि आदीवासी उपयोजनांसाठी रुपये ६३.०० लाखाची तरतूद दर्शविली आहे.

८.२ रोपसंरक्षण/भारताचे मुख्य सर्वेअर मार्फत सर्वेक्षण तयार करणे - सदर योजना सिंधुदुर्ग , नागपूर व भंडारा जिल्हयाकरीता प्रस्तावित करण्यात आल्या होत्या. या कार्यक्रमासाठी २००८-०९ सालात रु. २.५० लाखाची तरतूद आणि सन २००९-१० मध्ये रु.०० लक्षांची तरतूद करण्यात आलेली आहे.

८.३ कान्हेरी गुंफा ते मुख्य गेट सिमेंट रस्त्याचे काम- कान्हेरी गुंफेच्या नयनरम्य परीसरातील गुंफा पर्यटकांना पाहाता याव्यात म्हणून कान्हेरी गुंफा ते मुख्य गेट सिमेंट रस्त्याच्या कामाकरीता सन २००८-२००९ सालात रुपये २५.०० लाखाची तरतुद उपलब्ध होती. सन २००९-१० मध्ये रु.०० लक्षाची तरतुद दर्शविली आहे.

८.४. उद्यानाचा विकास - विविध भागातील दुर्मिळ वनस्पती /औषधी वनस्पती इत्यादिचे जतन करण्या करीता सन २००८-२००९ करीता रु. ४७.९२ लक्षाची तरतुद उपलब्ध होती. सन २००९-१० करीता रुपये ०० लाखाची तरतुद करण्यात आलेली आहे.

८.५ दहीसर तलावाचे सौंदर्यीकरण- सन २००८-२००९ करीता तरतुद उपलब्ध नाही. सन २००९-१० करीता तरतुद दर्शविलेली नाही.

८.६ तुळसी तलावामधील चेक नाका बांधकामाबाबत- सदर योजनाकरीता सन २००८-२००९ करीता तरतुद दर्शविलेली नाही. सन २००९-२०१० करिता तरतुद दर्शविण्यात आलेली नाही.

८.७. संजय गांधी उद्यानाकरिता संरक्षण भिंत बांधणे- संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यानातील अतिक्रमण व संरक्षणाकरिता संरक्षण भिंत बांधणे या योजनेकरिता सन २००८-२००९ करिता

रुपये २००.०० लक्ष तरतुद उपलब्ध होती. सन २००९-२०१० करीता रुपये ०० लक्ष दर्शविली आहे.

८.८ कृष्णगिरी उपवनातील बालोद्यानाचे सौंदर्यीकरण व विकास- कृष्णगिरी या बालोद्यानात विकासात्मक कामे व उद्यानाचे सौंदर्यीकरण कारण्याकरीता सन २००९-२०१० करीता तरतूद दर्शविली नाही.

८.९. संजय गांधी उद्यानातील नौका विहार ते मॅफको पर्यंत रस्ता तयार करणे- संजय गांधी उद्यानातील पर्यटकांना सुखसोयी उपलब्ध करुन देण्याच्या दृष्टीने नौका विहार ते मॅफको पर्यंत रस्ता तयार करण्या करीता सन २००८-२००९ करीता रुपये ०० लक्षाची तरतुद करण्यात आलेली होती. सन २००९-२०१० साठी रु.०० लक्षची तरतुद प्रस्तावित केलेली आहे.

८.१० संयुक्त वन व्यवस्थापन- या करीता सन २००८-२००९ करीता रुपये २३७.२० लक्षाची तरतुद उपलब्ध होती. सन २००९-२०१० साठी रुपये ०० लक्षाची तरतुद प्रस्तावित केलेली आहे.

८.११ महाराष्ट्र वानिकी प्रकल्प टप्पा-२- नैसर्गिक साधन संपती व्यवस्थापन अंतर्गत प्रकल्प समन्वय घटकाची निर्मीती करण्यात आली आहे. सदर घटक वर्ष २००९-२०१० मध्ये कार्यरत ठेवण्याकरीता राज्य योजनेअंतर्गत तरतूद प्रस्तावित केली नाही.

(९) फॉरेस्ट डेव्हलपमेंट कार्पोरेशन ऑफ महाराष्ट्र लिमिटेड, नागपूर

९. निकृष्ट प्रतीचा झाडोरा असलेली परंतु दत्पादन क्षम जंगलांचे आर्थिकदृष्टया फायदेशीर करणा-या जंगलात रुपांतर करण्याच्या दृष्टीने वन विकास महामंडळाची एक कंपनी म्हणून १९७४ मध्ये स्थापना करण्यात आली. महामंडळाचे अधिकृत भाग रु. ३५ कोटी होते, महामंडळाच्या कार्यक्रमासाठी शासनाने ४५२९.५९ चौ. कि.मी. चे वनक्षेत्र सुपूर्त केले. महामंडळाच्या कार्यक्रमानुसार दरवर्षी साग तोड करुन सुमारे १०,००० हेक्टरवर सागाचे रोपवन करण्याचा प्रकल्प नाबार्डने कर्जासाठी मंजुर केला होता. त्यानुसार कार्यक्रम १९८६-८७ च्या पावसाळ्यापर्यन्त चालला. परंतु नंतर शासनाने साग तोडीवर निर्बंध घातल्याने हा प्रकल्प खुंटला. आता महामंडळ शासनाच्या भरीव वनीकरणाच्या कार्यक्रमांत सहभागी होऊन दरवर्षी भाग घेतात.त्यासाठी वित्तीय संस्थांकडून कर्ज मिळवण्याची प्रक्रिया सुरु असून त्या कर्जासाठी शासनाचा सहभाग म्हणून अनुदानाची सोय करावी लागणार आहे.या इक्वीटरी शेअरपोटी सन २००९-२०१० मध्ये एकूण रुपये ३३.३३ लाख रुपयाची तरतूद ४ महिने करीता मंजूर करण्यात आलेली आहे. (औषधी महामंडळाकरीता)

१०. **मृद संधारणार्थ क्षेत्र मृद-संधारणार्थ वनीकरण (मृद-संधारण उपक्षेत्र)-** ज्या वनक्षेत्रात वृक्षाच्छादन कमी झ्रालेले आहे व त्यामुळे त्या क्षेत्रात पावसामुळे जमिनीची मोठया प्रमाणात धूप होते ती धूप कमी होण्याकरीता पाण्याच्या प्रवाहाची गती रोखण्याकरीता , वनक्षेत्राची घनता वाढविण्याकरीता हा कार्यक्रम हाती घेण्यात आला असून सन २००८-२००९ करीता १०१९.४४ लक्ष जिल्हास्तरीय मिळून तरतूद होती. सन २००९-२०१० करीता २००.०० लक्ष तरतूद पहीले चार महीने करीता मंजूर करण्यात आले आहे.

टिप: महाराष्ट्र शासन नियोजन विभाग यांचेकडील शासन निर्णय क्र. जिवायो-१००७/प्र.क्र.३९/का. १४४४, दिनांक १६.२.२००८ अन्वये सर्वसाधारण जिल्हा वार्षिक योजना निधी अर्थसंकल्पीत करणे/वितरीत करणे व या निधीतील कामांना प्रशासकीय मान्यता देण्याबाबतची सुधारीत कार्यपध्दती अमलांत आल्यामूळे सर्वसाधारण जिल्हा वार्षिक योजनेचा निधी नमूद करण्यात आलेला नाही. (सर्वसाधारण जिल्हा योजनाशी संबंधित जिल्हाधिका-याकडे नियतव्यय अर्थसंकल्पीत करणे/निधी वितरीत करणे/मान्यता प्रदान करणे यांचे अधिकार देण्यात आलेले आहेत.)

कलम ४ (१) (ब) (xii)

महसूल व वन विभाग (वने) कार्यालयातील अनुदान वाटपाच्या कार्यक्रमाची कार्यपध्दती.

शासनस्तरावर वन विभागामार्फत कोणत्याही व्यक्तीस प्रत्यक्ष अनुदान वाटप केले जात नाही.

कलम ४ (१) (ब) (xiii)

महसूल व वन विभाग (वने) कार्यालयातील मिळणाऱ्या/सवलतीचा परवाना याची चालू वर्षाची तपशिलवार माहिती.

शासनस्तरावर वन विभागामार्फत कोणत्याही व्यक्तीस/संस्थेस प्रत्यक्ष परवाना दिला जात नाही.तथापी शासन निर्णय महसूल व वनविभाग क्रमांक-एलएमडी-१५०३/प्र.क्र.१६५/ फ-१,दिनांक २६/२/२००४ अन्वयेराज्यातील बांबू निष्कासनाचे पुढील १० वर्षाचे धोरण ठरविण्यात आले असून त्याअन्वये मे.बिल्ट लि. व मे.नवदुर्गा लि. या दोन कंपन्यांना अनुक्रमे सुमारे २.०० लक्ष मे. टन व १०००० मे. टन बांबू पुरवठा करण्यात येणार आहे. तसेच ४०००० मे.टन बांबू आदिवासी क्षेत्रातील लघुउ द्योजकांसाठी राखीव ठेवण्यात आला आहे. मे. बिल्ट व मे. नवदुर्गा या कंपन्यानी निष्काशीत केलेल्या बांबू मधील रु. ५०/- प्रती मे.टन एवढी रक्कम वनजमा म्हणून वेगळ्याने जमा करुन स्थानिक गावांच्या विकासकामांसाठी वनसंरक्षण समित्यांच्या खात्यात वर्ग करण्यात येणार आहे.

कलम ४ (१) (ब) (xiv)

महसूल व वन विभाग (वने) कार्यालयातील माहितीचे इलेक्ट्रॉनिक स्वरुपात साठविलेली माहिती प्रकाशित करणे. वन विभागातील संबंधीत कार्यासनांकडून जी कार्यवाही होते त्या कार्यवाहीबाबतची माहिती त्या त्या कार्यासनाच्या संगणकावर उपलब्ध आहे. हया माहितीचे प्रमाण प्रचंड असल्यामुळे व यात अनेक प्रकारची गोपनीय माहिती समाविष्ट असल्याने ती माहिती प्रकाशित करता येणार नाही. तथापी आवश्यकतेनुसार मागणी केल्यानंतर संबंधीतांना ही माहिती (गोपनीय माहिती वगळून) उपलब्ध करुन देण्यात येईल.

कलम ४ (१) (ब) (xv)

महसूल व वन विभाग (वने) कार्यालयात उपलब्ध सुविधांचा तक्ता प्रकाशित करणे.

सद्यस्थितीत वन विभागात सर्वसाधारण जनतेस वाचनालयाची सोय उपलब्ध नाही. तथापी, संबधित कार्यासनांकडून लोकांना आवश्यक असलेली माहिती कामकाजाच्या दिवशी दुपारी २-०० ते ५-०० या वेळेत दिली जाते.

कलम ४ (१) (ब) (xvi)

महसूल व वन विभागातील (वने) या कार्यालयातील शासकीय माहिती अधिकारी/सहाय्यक शासकीय माहिती अधिकारी/अपिलीय प्राधिकारी (तेथील लोक प्राधिकारीच्या कार्यक्षेत्रातील) यांची विस्तृत माहिती प्रकाशित करणे.

(अ) शासकीय जनमाहिती अधिकारी

अ.क्र.	जन माहिती अधिका-याचे नांव	पदनाम	कार्यक्षेत्र	पत्ता/फोन	अपिलीय अधिकारी
१	शिरीष राणे	विशेष कार्य अधिकारी	फ-१	महसूल व वन विभाग,४ था मजला , मंत्रालय, मुंबई-३२ फो. नं. २२०२२२३६ विस्तार क्र.३३३९	सहसचिव (वने)
२	प्रफुल्ल ठाकूर	कक्ष अधिकारी	फ-२	-----"-------	सहसचिव (वने)
३	विजय साबळे	कक्ष अधिकारी	फ-३	२२,८१३,६२३	-----"-------
४	सु. रा. बामणे	कक्ष अधिकारी	फ-४	-----"-------	-----"-------
५	शोभा मत्रे	कक्ष अधिकारी	फ-५	-----"-------	-----"-------
६	विजय पोवार	कक्ष अधिकारी	फ-६	-----"-------	-----"-------
७	शंकर ढगे	कक्ष अधिकारी	फ-७	२२,८१०,०५०	-----"-------
८	दिपक मोरे	कक्ष अधिकारी	फ-८	२२,८१३,६२३	-----"-------
९	सि.व. म्हापसेकर	कक्ष अधिकारी	फ-९	-----"-------	-----"-------
१०	माधव शिर्के	अवर सचिव	फ-१०	२२,०२२,२३६	-----"-------

वन विभागाचा ई-मेल :- r&fd foresrs do f5@ maharashtra.gov.on

(ब.) **सहाय्यक शासकीय माहिती अधिकारी**

अ.क्र.	सहाय्यक जन माहिती अधिकारी	पदनाम	कार्यक्षेत्र	पत्ता/फोन
१	श्री. मनोज सांगळे	सहाय्यक	फ-१	महसूल व वन विभाग,४ था मजला, मंत्रालय, मुंबई-३२/ फो. नं.२२०२२२३६
२	श्री. विजय जायभाये	सहाय्यक	फ-२	-----"-------
३	श्री.प्रशांत राठोड	सहाय्यक	फ-३	२२,८१३,६२३
४	विनोद मेंढे	सहाय्यक	फ-४	-----"-------
५	श्री. घनशाम जोशी	सहाय्यक	फ-५	-----"-------
६	श्रीमती रुपाली कबरे	सहाय्यक	फ-६	-----"-------
७	श्री.अनिल विशे	सहाय्यक	फ-७	२२,८१०,०५०
८	श्री.प्रदिप तिर्लोटकर	सहाय्यक	फ-८	२२,८१३,६२३
९	श्रीमती सादिकले	सहाय्यक	फ-९	-----"-------
१०	श्रीमती सरोज देशपांडे	सहाय्यक	फ-१०	२२,०२२,२३६

(क) अपिलीय अधिकारी

अ. क्र.	अपिलीय अधिका-याचे नांव	पदनाम	कार्यक्षेत्र	पत्ता/फोन	यांच्या अधिनस्त जन माहिती अधिकारी
१	श्री. नि. ह काकोडकर	सहसचिव	फ-१, फ-२, फ-५, फ-६	दालन क्र. ४२७ महसूल व वन विभाग, ४ था मजला , मंत्रालय, मुंबई-३२ फो. नं. २२८७१८४५, विस्तार क्र.३४६३ निवासी-२८३४१८९२	१) श्री . शिरीष राणे २) श्री. ठाकुर ३) शोभा मत्रे ४) श्री. विजय पोवार
2	श्री. नि. ह काकोडकर (अतिरीक्त कार्यभार)	सहसचिव	फ-३, फ-७, फ-१०,	दालन क्र. ४२७ महसूल व वन विभाग, ४ था मजला , मंत्रालय, मुंबई-३२ फो. नं. २२८७१८४५, विस्तार क्र.३४६३ निवासी-२८३४१८९२	१) श्री. विजय साबळे २) श्री. शंकर ढगे ३)श्री.माधव शिर्के
३	श्रीम. म. दे केदार	सहसचिव	फ-४, फ-८, फ-९	महसूल व वन विभाग, ४ था मजला, मंत्रालय, मुंबई-३२ फोन. नं. २२८४६६५१ विस्तार क्र.३२२१ निवासी-	१) श्री. सु. रा. बामणे २) श्री. दिपक मोरे ३) श्रीम.म्हापसेकर

वन विभागाचा ई-मेल:-r&fd forests do f२ @ maharashtra.gov.in.

****

H: 24